

POLITIKA UN TIESĪBAS

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs

Atbildīgā par izdevumu Sandra Falka

ISEC redakcija

Satura rādītājs

Ievads.....	2
Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi.....	3
Mācību saturs.....	4
Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks	7
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	23
Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums	25
Mācību līdzekļi.....	25
Mācību metodes.....	26

Ievads

Izglītības satura un eksaminācijas centra izstrādātais Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Politika un tiesības” programmas paraugs (turpmāk – programma) veidots atbilstoši Latvijas Republikas Vispārējās izglītības likumam un Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 715 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem” 19. pielikumam “Politika un tiesības. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts”.

Programma ir vispārējās vidējās izglītības programmas sastāvdaļa, kuru veido mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, mācību saturs, mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni, mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums.

Piedāvātajai programmai ir ieteikuma raksturs. Pedagoģs var tematiskajā plānojumā konkretizēt un papildināt šīs programmas mācību saturu, tā apguves secību, mācību sasniegumu metodiskos paņēmienus, mācību līdzekļu un metožu uzskaitījumu. Pedagoģam ir tiesības veidot arī savu mācību priekšmeta programmu.

Programmā ir akcentēta izglītojamo juridiskās domāšanas attīstība un kognitīvā pieeja mūsdienu politisko un tiesisko procesu analīzei, praktisko un tiesisko zināšanu pilnveidei, kā arī izglītojamo sagatavošana turpmākām studijām augstskolā un mūžizglītbai.

Pamatojoties uz pamatskolā iegūtajām teorētiskajām un praktiskajām iemaņām, mācību saturs pilnveido izglītojamo spējas analizēt mūsdienu politiskās varas un tiesisko institūciju darbību, centienus, stratēģiskās nostādnes. Sekmē izglītojamo izpratni par sabiedrības politiskajām reālijām, māca motivēti izmantot juridisko aizsardzības sistēmu, lai mūsdienu pasaulē varētu justies droši un aizsargāti.

Mācību satura apgūvē ieteicams ievērot objektivitātes un racionālisma principus, nepieļaut vulgāru faktu interpretāciju, viedokļu uzspiešanu, politisko uzskatu propagandu, neiecietību un konfliktus, tamdēļ nepieciešams ievērot viedokļu plurālismu, veidot plašu redzesloku, spēju uztvert pieredzes faktus multikulturālā perspektīvā, rosināt aktīvai sabiedriskai līdzdalībai, izkopt diskusiju kultūru, kolektīvās sadarbības prasmes un patstāvīgu iniciatīvu.

Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Sekmēt izglītojamā izpratni par politiku kā sabiedrības praksi un zinātni, kā arī veicināt izpratni par pilsoniskās līdzdalības nozīmi sabiedrības un valsts veidošanā un par tiesiskuma lomu valstu un indivīdu savstarpējās attiecībās.

Mācību priekšmeta uzdevumi

Veidot ieskatu par sabiedriski politisko aktivitāšu iespējām.

Veidot sistēmisku izpratni par politiskajiem procesiem sabiedrībā.

Veidot priekšstatu par indivīda tiesībām, attīstīt prasmi praktiski izmantot zināšanas par tiesībām.

Veidot izpratni par pasaules procesu norisēm, problēmām un to savstarpējo saistību.

Attīstīt analītiski vērtējo darbību, saskatīt likumsakarības politoloģijas un tiesību jomā.

Mācību saturs

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	12. klase
Indivīds un sabiedrība	Pilsoniskā sabiedrība	<p>Politikas darbības specifika.</p> <p>Intereses un vērtības politikā.</p> <p>Politikas darbības efektivitāte.</p> <p>Politikas formas un līdzekļi.</p>
	Politiskā līdzdalība	<p>Politiskais aktieris, līderis politikā.</p> <p>Politiskās līdzdalības nepieciešamība, konvencionālā un nekonvencionālā līdzdalība.</p> <p>Dalība organizācijās, partijās un politiskās kustībās.</p>
	Indivīds un vara	<p>Pilsoņu kopums.</p> <p>Vēlēšanas.</p> <p>Protesta izpausmes formas (aktuālākās sabiedriskās aktivitātes).</p>
	Politiskie režīmi	<p>Demokrātiskie režīmi.</p> <p>Autoritārie un totalitārie režīmi.</p>
	Politiskie uzskati un idejas	<p>Liberālisms.</p> <p>Konservatīvisms.</p> <p>Fašisms.</p> <p>Sociālisms, komunisms, maoisms un nacionālisms.</p> <p>20.–21. gadsimta idejas (islāma fundamentālisms, feminisms, populisms, “zaļā domāšana”, “Trešais ceļš”, neoliberālisms (neokonservatīvisms Amerikas Savienotajās Valstīs) u. c.).</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	12. klase
Sabiedrība, valsts un vara	Sabiedrības tiesiskās varas organizācija un tās pamatmērķis	Valsts būtība un loma. Valsts iekārtas – unitāras, federatīvas un konfederācijas formas. Valsts valdīšanas formas – republika, monarhija, oligarhija.
	Valsts varas institūcijas	Varas dalīšanas princips. Likumdevējvara. Izpildvara. Tiesu vara.
	Valdības politika	Ministru kabineta darbības programma. Valdības galvenās prioritātes: ekonomiskajā, nacionālajā, sociālajā jomā. Kreisa, labēja vai centriska politika (liberālās demokrātijas svārsts). Pilsoniskās sabiedrības iespējas ietekmēt politisko dienas kārtību.
	Tiesības	Tiesiskās demokrātijas pamatkritēriji (taisnīgums, brīvība, vienlīdzība). Konstitūcija. Tiesības. Leģitimitāte.
Kultūrvidē laikā un telpā	Sociālās grupas un to intereses politikā	Arodbiedrības un darba devēju organizācijas. Profesionālās un etniskās interešu grupas. Etnopolitika Latvijā. Politika un ekonomika, kultūra un reliģija kā etnisko konfliktu cēloņi.

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	12. klase
	Naudas nozīme politiskajās aktivitātēs	Valsts sektors – sabiedriskais labums. Finanšu un fiskālā politika. Valsts budžets. Biznesa intereses politikā – privātās–publiskās partnerattiecībās.
	Politiskā kultūra	Politiskā ētika/politiskā atbildība. Mērķi un līdzekļi politikā. Politikas un morāles savienojamība. Politisko lēmumu pieņemšana. Diskusiju kultūra publiskajā telpā (vārda brīvība un cenzūra; politikorektums).
	Starptautiskā politika	Starptautiskās politikas sistēma. Konflikti un to risināšanas instrumenti. Starptautiskās organizācijas (starpvalstu un nevalstiskās). Latvijas līdzdalība starptautiskajos procesos.
Darbība		Tiesību un informācijas avotu izmantošana sava viedokļa argumentācijai, politikas un tiesību procesu analīzei. Grafiku, shēmu, diagrammu izmantošana politisko un tiesisko procesu veidošanā un analīzē.

Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks

Sasniedzamais rezultāts mācību satura apguves laikā, kas raksturo izglītojamo attieksmes, norādīts slīprakstā.

1. Pilsoniskā sabiedrība (3% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. politikas darbības specifika;
- 1.2. intereses un vērtības politikā;
- 1.3. politikas darbības efektivitāte;
- 1.4. politikas formas un līdzekļi.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot jēdzienus “sabiedrība”, “politika” un politikas darbības ietekmi cilvēku sabiedrībā.</p> <p>Izprot jēdzienu “pilsoniskā sabiedrība” un tās saikni ar politiku.</p> <p>Izprot jēdzienu “socializācija”.</p> <p>Zina, ka ar sabiedrības pārvaldīšanu nodarbojas politiķi, kuri pieņem sabiedrībai saistošus lēmumus noteiktās deleģētās jomās.</p> <p>Zina, ka sabiedrības dzīves regulēšana ir daudzu cilvēku sadarbība, konflikti un to kompromiss.</p> <p>Apzinās sabiedrības lomu cilvēka materiālo un garīgo vajadzību pilnvērtīgā sistēmā.</p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: politika (reakcionāra, konservatīva, progresīva), politiķis, sabiedrības politiskā sistēma, kompromiss.</p> <p><i>Prot paust savu nostāju, izvērtējot reakcionāras, konservatīvas, progresīvas politikas izpausmes Latvijas un Rietumeiropas valstu praktiskajā politikā.</i></p>	<p>Iepazīst galvenās teorijas par sabiedrības veidošanos un to raksturīgākās iezīmes.</p> <p>Iepazīst politikas jēdziena priekšstatu attīstību, sākot ar antīkās pasaules domātājiem līdz pat mūsdienām.</p> <p>Izzina politikas ciešo saistību ar valsts pārvaldi.</p> <p>Analizē pilsoniskās sabiedrības un valsts sadarbības nepieciešamību dažādu viedokļu saskaņošanā un interešu konfliktu novēršanā.</p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās*. 1. daļa. / Sast. S. Falka, E. Kuprišs. – Rīga: RaKa, 2003. – 11.–14. lpp.
- Boazs, D. *Pasaules filosofiskā doma labklājības formulas meklējumos*. Libertāriešu hrestomātija: klasiskie un mūsdienu darbi no Laodzi līdz Miltonam Frīdmenam. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 75.–113. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 6.–8. lpp.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības*. 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 8.–19. lpp.
- Ievads politikā*. / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 6.–31. lpp.
- Zemītis, G. *Ārvalstu valsts un tiesību vēsture*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 215.–295. lpp.

2. Politiskā līdzdalība (8% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. politiskais aktieris, līderis politikā;
- 2.2. politiskās līdzdalības nepieciešamība, konvencionālā un nekonvencionālā līdzdalība;
- 2.3. dalība organizācijās, partijās un politiskās kustībās.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina un prot lietot jēdzienus: politiskā līdzdalība, partiju sistēma.</p> <p>Saprot, ka patstāvīgi domājošs cilvēks var ietekmēt sabiedrības pārvaldīšanas norises.</p> <p>Saprot politiskās rīcības rezultātu ietekmi noteiktajos valsts un sabiedrības dzīves procesos.</p> <p>Spēj identificēt un atšķirt kreisu un labēju ekonomisko politiku.</p> <p>Zina vēlēšanu norises principus.</p> <p><i>Apzinās, ka politiskā aktivitāte ir būtiska katra indivīda brīvības izpausme.</i></p>	<p>Analizē un pēta valsti, partiju darbību, rezultātus un to nozīmi atsevišķa cilvēka un sabiedrības dzīvē kopumā.</p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās*. 1. daļa. / Sast. S. Falka, E. Kuprišs. – Rīga: RaKa, 2003. – 179.–193. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 56.–79. lpp.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības*. 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 110.–142. lpp.
- Hodžsone, Dž. *Līdzvērtīgs sarunu partneris. Zibenīgās atbildes taktika*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2001. – 17.–52. lpp.
- Ievads politikā*. / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 50.–84. lpp.
- Kalve, I. *Apseglot pārmaiņu vējus. Stratēģiskā un pārmaiņu vadība*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 64.–133. lpp.
- Kramiņš, E. *Runas prasme saziņā*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 18.–52. lpp.

3. Indivīds un vara (6% no kopējā mācību stundu skaita)

- 3.1. pilsoņu kopums;
- 3.2. vēlēšanas;
- 3.3. protesta izpausmes formas (aktuālākās sabiedriskās aktivitātes).

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot jēdzienus – politiskā vara, valsts vara – un to atšķirības.</p> <p>Izprot politiskās sistēmas elementus un to būtību.</p> <p>Izprot jēdzienu “leģitimitāte” un atšķirību starp privāto un publisko varu.</p> <p>Apzinās politiskās varas instrumenta lomu sabiedrības politiskajā sistēmā un sabiedrības progresīvā attīstībā.</p> <p>Zina Latvijas politiskās sistēmas galvenos elementus.</p> <p>Zina vēlēšanu norises principus.</p> <p><i>Prot salīdzināt un novērtēt valstu politiskās sistēmas to attīstībā un vardarbības un nevardarbības ietekmi politikā.</i></p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: pilsonis (pilsonība), vara, vēlēšanu sistēma.</p>	<p>Pēta un salīdzina likumīgas (leģitīmas) un nelikumīgas varas mērķus un līdzekļus.</p> <p>Analizē konkrētus valstu politiskās dzīves piemērus par varas paņēmieniem un metodēm, nevalstisko organizāciju darbību.</p> <p>Pēta un analizē sabiedriskās domas viedokļus par politiskās dzīves aktualitātēm.</p> <p><i>Izvērtē valsts pieņemtos likumus par sabiedrības kārtības nodrošināšanu, par pulcēšanos, piketēšanu, vārda brīvību, par valsts iesaistīšanos vai līdzdarbošanos miera uzturēšanas norisēs vai militāros konfliktos.</i></p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās.* 1. daļa. / Sast. S. Falka, E. Kuprišs. – Rīga: RaKa, 2003. – 60.–62. lpp.
- Boazs, D. *Pasaules filosofiskā doma labklājības formulas meklējumos.* Libertāriešu hrestomātija: klasiskie un mūsdienu darbi no Laodzi līdz Miltonam Frīdmenam. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 35.–75., 223.–230. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 74.–79. lpp.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības.* 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 20.–21., 55.–63., 131.–142. lpp.
- Ievads politikā.* / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 40.–62. lpp.

4. Politiskie režīmi (5% no kopējā mācību stundu skaita)

- 4.1. demokrātiskie režīmi;
- 4.2. autoritārie un totalitārie režīmi.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot jēdzienu “politiskais režīms”, zina politiskā režīma kritērijus.</p> <p>Izprot attiecības starp valsti un pilsonisku sabiedrību.</p> <p>Izzina, kas ietekmē politisko režīmu veidošanos.</p> <p>Prot novērtēt politiskā režīma saistību ar pilsoniskās sabiedrības dzīves iespējām un režīmu ietekmi Latvijas valsts attīstības procesos.</p> <p>Politisko režīmu – totalitārisms, autoritārisms, demokrātija – maiņa.</p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: politiskais režīms, demokrātija, autoritārisms, totalitārisms.</p> <p><i>Apzinās un novērtē politiskā režīma attīstības iespējas, to ietekmējošos faktorus</i></p>	<p>Pēta pilsoniskās sabiedrības vēsturisko attīstību.</p> <p>Analizē demokrātiskos, autoritāros, totalitāros režīmus to attīstībā un perspektīvā.</p> <p><i>Pauž savu attieksmi pret Latvijas politisko režīmu darbību pašreizējā politiskajā situācijā.</i></p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās.* 1. daļa. / Sast. S. Falka, E. Kuprišs. – Rīga: RaKa, 2003. – 19.–59. lpp.
- Boazs, D. *Pasaules filosofiskā doma labklājības formulas meklējumos.* Libertāriešu hrestomātija: klasiskie un mūsdienu darbi no Laodzi līdz Miltonam Frīdmenam. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 47. – 60. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 20.–30. lpp.
- Cik demokrātiska ir Latvija. Demokrātijas monitorings.* / J. Rozenvalds. (zin. red.). – Rīga: Zinātne, 2007.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības.* 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 32.–54. lpp.
- Ievads politikā.* / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 32.–39. lpp.
- Zemītis, G. *Ārvalstu valsts un tiesību vēsture.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 215.–295. lpp.

5. Politiskie uzskati un idejas (3% no kopējā mācību stundu skaita)

- 5.1. liberālisms;
- 5.2. konservatīvisms;
- 5.3. fašisms;
- 5.4. sociālisms, komunisms, maoisms un nacionālisms;
- 5.5. 20.–21. gadsimta idejas (islāma fundamentālisms, feminisms, populisms, “zaļā domāšana”, “Trešais ceļš”, neoliberalisms (neokonservatīvisms Amerikas Savienotajās Valstīs) u. c.).

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot politiskās idejas un to ietekmi sabiedrībā.</p> <p>Zina, ka politiskās idejas ietekmē sabiedrības politiskos procesus.</p> <p>Prot raksturot mūsdienu galveno ideoloģiju pamatvērtības, minot konkrētas izpausmes, piemērus praksē.</p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: ideoloģija, liberālisms, konservatīvisms, sociālisms, rasisms, fundamentālisms.</p> <p><i>Vērtē politisko ideju teorētisko un praktisko lomu un nozīmi Latvijā.</i></p>	<p>Analizē galvenās politiskās idejas to attīstībā un izpausmē.</p> <p>Pazīst laikmetu svarīgākās politiskās idejas.</p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās.* 1.daļa. / Sast. S. Falka, E. Kuprišs. – Rīga: RaKa, 2003. – 63.–144. lpp.
- Boazs, D. *Pasaules filozofiskā doma labklājības formulas meklējumos.* Libertāriešu hrestomātija: klasiskie un mūsdienu darbi no Laodzi līdz Miltonam Frīdmenam. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 31.–46. lpp.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības.* 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 85.–108. lpp.
- Zemītis, G. *Ārvalstu valsts un tiesību vēsture.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 215.–295. lpp.

6. Sabiedrības tiesiskās varas organizācija un tās pamatmērķis (9% no kopējā mācību stundu skaita)

- 6.1. valsts būtība un loma;
- 6.2. valsts iekārtas – unitāras, federatīvas un konfederācijas formas;
- 6.3. valsts valdīšanas formas – republika, monarhija, oligarhija.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina valsts formas un tās galvenās pazīmes un funkcijas.</p> <p>Prot raksturot varas dalīšanas principa darbību Latvijā.</p> <p>Izprot jēdzienus: valsts, tauta, nācija, minoritāte, integrācija, majoritāte, etnoss, asimilācija.</p> <p>Atpazīst nacionālisma izpausmes Latvijā.</p> <p>Zina tautas un nācijas savstarpējo saistību to saglabāšanā un attīstībā.</p> <p>Zina atšķirīgās politiskās pieejas nacionālajā jautājumā.</p> <p><i>Pauž savu nostāju par Latvijas sabiedrības konsolidāciju, valstiskuma saglabāšanu un attīstību, to nozīmi.</i></p>	<p>Pēta tiesiskas valsts nepieciešamību.</p> <p>Izzina tautas un nācijas veidošanos un kultūrvēsturisko mantojumu.</p> <p>Pēta etniskās un politiskās nācijas veidošanās īpatnības.</p> <p>Pēta pašreizējās nacionālisma izpausmes Latvijas sabiedrībā.</p> <p>Analizē ANO, Eiropas Padomes, Eiropas Savienības tiesību aizstāvības politiku.</p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās.* 1. daļa. / Sast. S. Falka, E. Kuprišs. – Rīga: RaKa, 2003. – 145.–159., 202.–265. lpp.
- Bergs, I., Falka, S., Kuprišs, E. u. c. *Politika un tiesības.* 2. daļa. – Rīga: RaKa, 2005. – 8.–25. lpp.
- Boazs, D. *Pasaules filosofiskā doma labklājības formulas meklējumos.* Libertāriešu hrestomātija: klasiskie un mūsdienu darbi no Laodzi līdz Miltonam Frīdmenam. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 60.–67., 139.–145., 223.–230. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 9.–19. lpp.
- Ievads politikā.* / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 212.–218. lpp.
- Zemītis, G. *Ārvalstu valsts un tiesību vēsture.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 170.–175. lpp.

7. Valsts varas institūcijas (12% no kopējā mācību stundu skaita)

- 7.1. varas dalīšanas princips;
- 7.2. likumdevējvara;
- 7.3. izpildvara;
- 7.4. tiesu vara.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina likumdošanas un izpildvaras procesu Latvijā un var to salīdzināt ar citu valstu varas institūciju darbu.</p> <p>Var nosaukt valstis, kur ir parlamentāra, prezidentāla pārvalde un pusprezidentālisms.</p> <p>Izprot prezidentālu un parlamentāru pārvaldes formu, izprot vietējās pārvaldes būtību.</p> <p>Zina Latvijas Republikas Civildienesta likuma izvirzītās prasības ierēdņiem.</p> <p>Zina un lieto jēdzienus: varas dalīšana, parlamentāra valsts, prezidentāla valsts, pašvaldība, birokrātija, Civildienests.</p> <p><i>Apzinās birokrātijas un tiesiskuma lomu valsts politikā un Eiropas Savienībā.</i></p>	<p>Analizē varas pārstāvniecības institūcijas un to darbību Latvijā.</p> <p>Salīdzina parlamentāras un prezidentālas republikas.</p> <p>Pēta vietējās pašvaldības un tās deputātu darbu.</p> <p>Analizē pašvaldības darbības izmaiņas pēc iestāšanās Eiropas Savienībā.</p> <p>Analizē un vērtē Latvijas administratīvo iestāžu un tajās strādājošo amatpersonu darbu.</p> <p><i>Vērtē tiesu darbību Latvijā.</i></p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās.* 2. daļa. / Sast. S. Falka. – Rīga: RaKa, 2005. – 140.–150. lpp.
- Antoloģija politikā un tiesībās.* 1. daļa. / Sast. S. Falka, E. Kuprišs. – Rīga: RaKa, 2003. – 171.–178. lpp.
- Bergs, I., Falka S., Kuprišs, E. u. c. *Politika un tiesības.* 2.daļa. – Rīga: RaKa, 2005. – 42.–91. lpp.
- Boazs, D. *Pasaules filosofiskā doma labklājības formulas meklējumos.* Libertāriešu hrestomātija: klasiskie un mūsdienu darbi no Laodzi līdz Miltonam Frīdmenam. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 35.–39., 223.–230. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 80.–107., 176.–183. lpp.
- Ievads politikā.* / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 218.–267. lpp.

8. Valdības politika (6% no kopējā mācību stundu skaita)

- 8.1. Ministru kabineta darbības programma;
- 8.2. valdības galvenās prioritātes ekonomiskajā, nacionālajā un sociālajā jomā;
- 8.3. kreisa, labēja vai centriska politika (liberālās demokrātijas svārsts);
- 8.4. pilsoniskās sabiedrības iespējas ietekmēt politisko dienas kārtību.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Orientējas Latvijas valsts politikas stratēģijā.</p> <p>Prognozē valsts un pašvaldības politikas perspektīvu.</p> <p>Zina un lieto jēdzienus: valdības deklarācija, politiskā stratēģija.</p> <p>Izprot progresīvu un reakcionāru sociālo politiku.</p> <p><i>Vērtē sabiedrības attieksmi, piemēram, pret resursu sadali, uzņēmumu privatizēšanu, denacionalizēto namu īrnieku, dzīvojamām fonda veidošanu, bezdarba problēmu risināšanu.</i></p>	<p>Analizē sabiedrības varas sistēmas – Saeimas, Ministru kabineta, kā arī ANO, Eiropas Savienības – pieņemto lēmumu izpildes garantu, valdības nostājas un autoritāšu ietekmi sabiedrībā politikas realizācijas laikā.</p> <p><i>Izsaka savu viedokli par aktuālākajām politisko partiju norisēm valstī un savā pašvaldībā.</i></p>

Ieteicamā literatūra

- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības*. 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 143.–148., 150.–185. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 135.–146., 147.–161. lpp.

9. Tiesības (18% no kopējā mācību stundu skaita)

- 9.1. tiesiskās demokrātijas pamatkritēriji (taisnīgums, brīvība, vienlīdzība);
- 9.2. konstitūcija;
- 9.3. tiesības;
- 9.4. leģitimitāte.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot jēdzienus: tiesības, tiesiskums, nevainīguma prezumpcija.</p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: jurisprudences, cilvēktiesības (tiesības), starptautiskās tiesības.</p> <p>Paplašina zināšanas par cilvēktiesībām, konstitucionālajām tiesībām, darba tiesībām, civiltiesībām, krimināltiesībām un starptautiskajām tiesībām.</p> <p>Zina tiesību veidošanās pamatprincipus un to garantēšanas mehānismu – tiesību aizsardzību.</p> <p>Zina, ka tiesības ir valstiski pieņemta (noteikta) visiem saistoša uzvedības normu sistēma.</p> <p>Izprot tiesību un to svarīgāko elementu jēdzienus.</p> <p>Zina, kā cilvēktiesības tiek nodrošinātas Latvijā.</p> <p>Zina, kur un kā var griezties pēc palīdzības, ja ir pārkāptas cilvēktiesības.</p> <p>Saprot, ka administratīvās tiesības regulē pārvaldes kārtību valstī.</p> <p>Zina likumu un citu normatīvo aktu hierarhiju Latvijā.</p> <p>Regulē darba tiesiskās attiecības, ka autortiesību likums aizsargā cilvēka radītās vērtības.</p> <p>Saprot, ka civiltiesības regulē ģimenes, mantojuma, lietu un saistību tiesības.</p>	<p>Iepazīstas ar cilvēktiesību avotiem, piemēram, ANO “Vispārējo cilvēka tiesību deklarāciju” vai “Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju”, Darba tiesību konvenciju, ANO deklarāciju par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu, Konvencija par sieviešu visu veidu diskriminācijas izskaušanu, Konvenciju par bēgļu statusu, Latvijas Satversmes 8. nodaļu “Cilvēku pamattiesības”.</p> <p>Analizē tiesisko stāvokli valstī, izmanto konkrētas situācijas, piemērus.</p> <p>Analizē sūdzības Eiropas Cilvēktiesību tiesā un Latvijas Satversmes tiesā.</p> <p>Iepazīstas ar Latvijas valsts tiesu sistēmu un tiesnešu, prokuroru, advokātu darbību.</p> <p>Iepazīstas ar Latvijas Tiesībsarga institūciju un tās darbību.</p> <p>Iepazīstas ar Eiropas Ombuda darbību.</p> <p>Pēta cilvēktiesību, valsts likumdošanas principus un realizācijas norises, politiskās tradīcijas.</p> <p><i>Izsaka savu viedokli par Saeimas pieņemto likumu un tiesu spriedumu ietekmi un to nozīmi sabiedrībā – kā tie aizsargā cilvēka tiesības mūsdienu praktiskajās situācijās.</i></p>

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Saprot, ka krimināltiesības īsteno aizsardzības un preventīvo tiesiskumu, pamatojoties uz Krimināllikumu.</p> <p>Saprot, ka starptautiskās tiesības regulē publiskās un privātās tiesības, pamatojoties uz starpvalstisko vienošanos un pieredzi.</p> <p>Zina, ka par Eiropas Komisiju, Eiropas Savienības Padomes un Eiropas Parlamenta administratīvajiem pārkāpumiem var lūgt palīdzību Eiropas Ombudam.</p> <p><i>Apzinās tiesību un pienākumu savstarpējo saistību.</i></p>	

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās. 2. daļa.* / Sast. S.Falka. – Rīga: RaKa, 2005. – 5.–193., 239.–297. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 114.–123. lpp.
- Ievads politikā.* / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 158.–211. lpp.
- Ulmane, V. *Darba tiesības. Darba aizsardzība.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 69.–90. lpp.
- Veikša, I. *Kas ir autortiesības?* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
- Zemītis, G. *Ārvalstu valsts un tiesību vēsture.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 215.–313. lpp.

10. Sociālās grupas un to intereses politikā (10% no kopējā skaita)

- 10.1. arodbiedrības un darba devēju organizācijas;
- 10.2. profesionālās un etniskās interešu grupas;
- 10.3. etnopolitika Latvijā;
- 10.4. politika un ekonomika, kultūra un reliģija kā etnisko konfliktu cēloņi.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot sabiedrības stratifikāciju.</p> <p>Saprot, ka sabiedrības atšķirīgo grupu interešu saskaņošanai ir nepieciešama valstiski izstrādāta politika (stratēģija).</p> <p>Zina un izprot jēdzienus: sociālā grupa, interešu grupa, nācija (nacionāla grupa).</p> <p>Saprot sociālās partnerības jēgu un nozīmi.</p>	<p>Analizē līdzcilvēku kopumu – sabiedrību un tās atšķirīgās sociālās grupas.</p> <p>Pēta un novērtē sociālo mobilitāti.</p> <p>Spēj analizēt sociālo un kultūrintitāšu daudzveidību un pārklāšanos mūsdienu sabiedrībā.</p> <p>Pēta un analizē interešu konfliktus un to risinājuma mehānismus.</p> <p>Analizē politiskos viedokļus plašsaziņas līdzekļos. Identificē faktus un viedokļus.</p>

Ieteicamā literatūra

- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 47.–51., 57.–61., 155.–158. lpp.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības*. 1.d aļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 8.–13., 169.–175. lpp.
- Ievads politikā*. / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 195.–211. lpp.
- Kļave, E., Šupule, I., Zepa, B. u. c. *Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi*. – Rīga: Baltijas Sociālo zinātņu institūts, 2005.

11. Naudas nozīme politiskajās aktivitātēs (5% no kopējā mācību stundu skaita)

- 11.1. valsts sektors – sabiedriskais labums;
- 11.2. finanšu un fiskālā politika;
- 11.3. valsts budžets;
- 11.4. biznesa intereses politikā – privātās–publiskās partnerattiecībās.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot atklātības un caurskatāmības būtības nepieciešamību finanšu līdzekļu sadalē.</p> <p>Izprot jēdzienus: korupcija, valsts nozagšana.</p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: fiskālā politika, monetārā politika.</p> <p><i>Pauž savu nostāju par partiju finanšu situāciju, darījumiem un atskaitēm, gatavošanos Saeimas un pašvaldību vēlēšanām, KNAB pētījumu rezultātiem.</i></p>	<p>Analizē finanšu līdzekļu ieguvī, sadali, izlietošanu Latvijā valstiskā līmenī.</p> <p>Analizē un salīdzina LR Ekonomikas ministrijas, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras, LR Lauksaimniecības ministrijas PHARE, LR Finanšu ministrijas, Eiropas programmu līdzekļu izlietošanas un sadales principu ievērošanu.</p> <p>Analizē lēmuma pieņemšanas mehānismu un konsultāciju lomu un nozīmi ar sociālajiem partneriem.</p> <p>Analizē ārzemju ekspertu, sabiedrisko organizāciju, iedzīvotāju, politiķu un amatpersonu atšķirīgo nostāju korupcijas izpausmēs.</p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās. 2. daļa.* / Sast. S.Falka – Rīga: RaKa, 2005. – 196.–198., 206.–218. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 148.–155. lpp.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības. 1. daļa.* – Rīga: RaKa, 2003. – 150.–160. lpp.
- Rešina, G. *Latvijas Republikas budžets: vakar, šodien, rīt.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 68.–186. lpp.

12. Politiskā kultūra – kultūra politikā (5% no kopējā mācību stundu skaita)

- 12.1. politiskā ētika/politiskā atbildība;
- 12.2. mērķi un līdzekļi politikā;
- 12.3. politikas un morāles savienojamība;
- 12.4. politisko lēmumu pieņemšana;
- 12.5. diskusiju kultūra publiskajā telpā (vārdu brīvība un cenzūra; politkorektums).

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot jēdzienus: sabiedriskais labums, valsts (sabiedriskais) sektors, sociālā atbildība.</p> <p>Izprot politiskās kultūras būtību.</p> <p>Zina, cik būtiska ir politiskā ietekme, populisms, politiķu pirmsvēlēšanu solījumi un vēlēšanu balsis.</p> <p>Zina, ka demokrātiska sabiedrība attīstās, īstenojot politiskās ētikas normas.</p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: politiskā kultūra, politiskā ētika, privatizācija, nacionalizācija, privātās/publiskās partnerattiecības.</p> <p><i>Pauž savu attieksmi par aktuālām politiskās ētikas izpausmēm, Saeimas politiskās ētikas kodeksu, salīdzina ētikas normas amatpersonām.</i></p>	<p>Analizē sabiedrības politiskos uzskatus, tradīcijas, darbības veidus, uzvedību un rezultātus, tolerances un radikālisma nozīmi savstarpējās attiecībās.</p> <p><i>Izsaka savu viedokli par morālajiem un ētiskajiem principiem politikā.</i></p>

Ieteicamā literatūra

- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 52.–55. lpp.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības*. 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 24.–25., 220.–236. lpp.
- Hodžsone, Dž. *Līdzvērtīgs sarunu partneris. Zibenīgās atbildes taktika*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2001. – 6.–83., 115.–217. lpp.
- Ievads politikā*. / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 96.–115. lpp.
- Kramiņš, Ē. *Runas prasme saziņā*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 18.–113. lpp.

13. Starptautiskā politika (10% no kopējā mācību stundu skaita)

- 13.1. starptautiskās politikas sistēma;
- 13.2. konflikti un to risināšanas instrumenti;
- 13.3. starptautiskās organizācijas (starpvalstu un nevalstiskās);
- 13.4. Latvijas līdzdalība starptautiskajos procesos.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot starptautisko attiecību sistēmu.</p> <p>Izprot Latvijas vietu starptautiskās politikas sistēmā.</p> <p>Prot raksturot starptautiskās politikas sistēmu un ārpolitiskās aktualitātes.</p> <p>Izprot Latvijas ārpolitikas prioritātes un Latvijas integrāciju Eiropas Savienībā.</p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: starptautiskās attiecības, diplomātija, starptautiskās organizācijas, pasaules integrācija, globalizācija.</p> <p>Zina Eiropas Savienības izveidošanas mērķus un uzbūvi.</p> <p>Zina Eiropas Savienības galvenās institūcijas un izprot lēmumu pieņemšanas mehānismu.</p> <p>Izprot suverenitātes deleģēšanas principu Eiropas Savienībā.</p>	<p>Raksturo starptautisko attiecību sistēmas modeļus.</p> <p>Analizē Latvijas Republikas ārpolitikas stratēģiju.</p> <p>Pēta Latvijas darbību starptautiskajās organizācijās, attiecības ar citām valstīm.</p> <p><i>Vērtē starptautisko organizāciju darbību.</i></p>

Ieteicamā literatūra

- Antoloģija politikā un tiesībās.* 2. daļa. / Sast. S.Falka. – Rīga: RaKa, 2005. – 194.–195., 199.–205., 219.–229. lpp.
- Catlaks, G., Ikstens, J. *Politika un tiesības.* – Rīga: Zvaigzne ABC, 2003. – 162.–175. lpp.
- Falka, S., Kuprišs, E., Siņicins, M., Sīka, Ē. *Politika un tiesības.* 1. daļa. – Rīga: RaKa, 2003. – 188.–217., 245.–251. lpp.
- Ievads politikā.* / Ž. Ozoliņa (zin. red.). – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 272.–325. lpp.

14. Darbība

- 14.1. tiesību un informācijas avotu izmantošana sava viedokļa argumentācijai, politikas un tiesību procesu analīzei;
14.2. grafiku, sfēmu, diagrammu izmantošana politisko un tiesisko procesu veidošanā un analīzē.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina un prot lietot dažādas metodes tēmas izpētei.</p> <p>Izprot pētījuma, projekta un zinātniski pētnieciskā darba iemaņu nozīmi sociālo komunikācijas iemaņu apgūšanā.</p>	<p>Orientējas pieejamos atbilstošās tēmas daudzveidīgajos informācijas avotos.</p> <p>Raksturo tēmas būtību, izstrādā referātu, projektu vai zinātniski pētniecisko darbu.</p> <p>Pēta un veic analītisko pētījumu, izvirza hipotēzi, intervē, salīdzina viedokļus, rezultātus un izdara secinājumus par apgūto un izpētīto tēmu.</p> <p><i>Izsaka savu viedokli par politiskajiem un tiesiskajiem procesiem Latvijā.</i></p> <p><i>Analizē situācijas, akcentē aktualitātes tiesiskajos un politiskajos procesos un pauž savu attieksmi.</i></p>

Ieteicamā literatūra

- Alijevs, R. *Vidusskolēnu jaunrade mācībās*. – Rīga: RaKa, 1999.
- Dukulis, I. *Apgūsim jauno Excell!* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004.
- Dukulis, I. *Apgūsim jauno Powerpoint!* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003.
- Hahele, R. *Pašnovērtējums mācību procesā*. – Rīga: RaKa, 2006.
- Hahele, R. *Skolēnu zinātniskās pētniecības darbība*. – Rīga: RaKa, 2005.
- Kramiņš, Ē. *Runas prasme saziņā*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005.
- Kristapsons, S. *Zinātniskā pētniecība studiju procesā*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2008.
- Miķelsone, L. *Mācību metodes sociālajās zinībās*. – Rīga: RaKa, 2002.
- Rubana, I. M. *Mācīties darot. Interaktīvas mācības*. – Rīga: RaKa, 2004.

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Īstenojot programmu, attiecībā uz vērtēšanu jāievēro Ministru kabineta noteikumos par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu noteiktie izglītojamo iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipi un kārtība.

Vērtēšanas organizētājs un vērtētājs:

- atbilstoši vērtēšanas mērķim izmanto diagnosticējošo, formatīvo un summatīvo vērtēšanu;
- izvēlas piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā (ieadvērtēšana, kārtējā vērtēšana un nobeiguma vērtēšana);
- izmanto daudzveidīgas vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlas vērtēšanas saturu atbilstoši mācību priekšmetā noteiktajam izglītojamā sasniedzamajam rezultātam;
- nosaka vērtēšanas kritērijus un izmanto pārbaudes darba mērķim atbilstošu vērtējuma atspoguļošanas veidu.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas uzdevumi	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai.	Dot iespēju izglītojamajam noteikt mācību sasniegumus attiecībā pret būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamā atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	Noteikt izglītojamā mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
Vieta mācību procesā (norises laiks), biežums	Ievadvērtēšanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagogs to organizē pēc nepieciešamības.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamības gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākos tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada, izglītības pakāpes beigās.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apgūvē.	Saturu veido būtiskākie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā.	Saturu veido izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamajam iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.
Vērtēšanas formas	Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutvārdu, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva snieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.		
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Novērošana, saruna, aptauja, tests u. tml.	Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Novērošana, saruna, aptauja, uzdevumu risināšana, darbs ar tekstu, vizualizēšana, eseja, referāts, diskusija, mājas darbs u. tml.	Rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, individuāls vai grupas projekts u. tml.
Vērtētājs	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagogs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagoģs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.		
Vērtējuma atspoguļošana	Vērtējums aprakstošs.	Vērtējums aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts.	Pedagoģs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums

Mācību līdzekļi

1. Mācību literatūra

1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra mācību priekšmetā “Politika un tiesības” (publicēta internetā ISEC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”);

1.2. papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem domātā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā;

1.3. uzziņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas, antoloģijas, likumu, normatīvo aktu vai citu dokumentu krājumi, statistiskie pārskati u. tml. izdevumi;

1.4. periodiskie izdevumi;

1.5. interneta resursi.

2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas

2.1. uzskates līdzekļi: tabulas, plakāti, mākslas darbu reprodukcijas, attēli, kartes, audiovizuālie mācību līdzekļi u. tml.;

2.2. tehniskie līdzekļi un iekārtas: magnētiskā tāfele, interaktīvā tāfele, dators ar interneta pieslēgumu, projektors, televizors, kodoskops u. tml.

Mācību metodes

Nosauktajām mācību metodēm ir ieteikuma raksturs. Metožu izvēli nosaka mācību satura apguves mērķis un uzdevumi. Svarīga ir izvēlēto metožu daudzveidība, kas padara mācību procesu interesantāku gan pedagogiem, gan izglītojamajiem, kuru mācīšanās stili ir atšķirīgi. Programmā galvenā uzmanība veltīta tām metodēm, kuras ir aktuālas vidusskolā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Darbs ar tekstu	Izglītojamie iepazīstas ar informāciju, teksta atlasei var tikt izmantotas mācību grāmatas, antoloģijas, avīzes, žurnāli, enciklopēdijas un cita informācija. Tas attīsta izglītojamo prasmi iegūt, apstrādāt un sistematizēt informāciju, saskatīt un apzināties piedāvātās informācijas jēgu un nozīmi, saskatīt būtiskāko informāciju, to formulēt, atdalīt nenozīmīgāko, sasaistīt galveno un papildinformāciju, izvērtēt informācijas ticamību, izvēlēties nepieciešamo informāciju u. c.	Dž. Loka un Ž. Ž. Ruso uzskatu salīdzinājums jautājumā par to kā indivīda brīvība realizējās valstiska stāvokļa apstākļos (skat. 6. tēmu). Atturēšanas un pretsparu mehānisms LR Satversmē (skat. 7. tēmu). Politika ētika un uzskatu ētika. (Maksa Vēbera darbs “Politika kā profesija un aicinājums”) (skat. 12. tēmu). Vērtību aspekts LR Satversmē. (skat. 12. tēmu).
Diskusija	Izglītojamie (grupa vai visa klase) iesaistās sarunā, argumentēti aizstāvot savu viedokli. Attīsta prasmi ieklausīties citu viedoklī, izteikties, argumentēt savu viedokli, izmantot politiskos jēdzienus. Metodi var izmantot aktuālu, izglītojamajiem nozīmīgu problēmu risināšanā, izglītojamo pārliecības, vērtīborientācijas veidošanā.	Aktīvas politiska līdzdalības nepieciešamība demokrātiskos politiskos režīmos (skat. 2. tēmu). Kāpēc Latvijā būtu jāmaina parlamenta vēlēšanu sistēma (skat. 3. tēmu)? Kāpēc Latvijai nepieciešams tautas vēlēts Valsts prezidents (skat. 7. tēmu)?
Eseja	Izglītojamie individuāli raksta savas atziņas par noteiktu tematu, ievērojot noteikto darba struktūru un tematisko izklāsta veidu, izsakot savas domas, attieksmi. Attīsta prasmi formulēt savu viedokli, izmantot politiskos jēdzienus, izvēlēties faktus, norises sava viedokļa argumentēšanai, pieņemot lēmumus, attīsta radošās spējas.	Integrācija, asimilācija, cilvēktiesības Latvijā un Eiropā (skat. 6. tēmu). Tiesiskas valsts un nacionālas valsts pastāvēšanas nosacījumi Latvijā (skat. 6. un 9. tēmu). Mērķi un līdzekļi politikā (skat. 12. tēmu). Globalizācijas riski un iespējas Latvijai (skat. 13. tēmu).

Metode	Skaidrojums	Piemērs
		Vai NATO paplašināšanai ir robežas (skat. 13. tēmu)? Vai NATO spēj garantēt Latvijas valsts drošību (skat. 13. tēmu)?
Filmas	Papildina mācību apgūto vielu, palīdz veidot saikni starp teoriju un praksi, vizualizē saturu, nostiprina zināšanas, izpratni.	“Brauciens uz ziedošo Zemgali” (skat. 4. tēmu). “Mūsu barikāžu laiks” (skat. 4. tēmu).
Informācijas tehnoloģijas	Izglītojamais mācās izmantot datoru informācijas iegūšanai no interneta bāzēm u.c. Attīstīta prasmi lietot mūsdienīgas tehnoloģijas informācijas iegūšanā, saglabāšanā, apkopošanā.	Kuras Eiropas valstis Freedom house atzīst par brīvām, kuras par daļēji brīvām, kuras par nebrīvām, kādi ir izvērtēšanas kritēriji (skat. 4. tēmu un bezpeļņas organizācijas “Freedom House” mājaslapu http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=289).
Lomu spēle	Pēc pedagoga rakstiska vai mutiska piedāvātā apraksta izglītojamie iejūtas atveidojamajās lomās. Klasesbiedri var vērot, pierakstīt un vērtēt, lai pēc konkrētās situācijas izspēlēšanas varētu piedalīties diskusijā. Attīsta prasmi sadarboties, izprast dažādās situācijas un dalībnieku lomu tajās.	Skatīt “Tiesu spēles” (Augstkalna, A., Pastore, A., Tallija, A. u. c. <i>Tiesu spēles</i> . – Rīga: [b. i.], 2002.).
Pētnieciskais darbs/Zinātniski pētnieciskais darbs	Lai apgūtu zinātniskās izziņas metodes, izglītojamie patstāvīgi vai ar pedagoga palīdzību apkopo informāciju, kopīgi pārrunā rezultātus, izdara secinājumus. Attīsta prasmes saskatīt problēmu, plānot izpēti, secināt un prezentēt. Veicina saskarsmes spējas un sadarbības prasmes.	Pilsoņu līdzdalības iespējas valsts pārvaldē (skat. 1. tēmu). E-demokrātija (skat. 4. tēmu). Latvijas ārpolitika pēc iestāšanās NATO (skat. 13. tēmu).

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Prātavētra	Pedagogs vai izglītojamie izvirza jautājumu vai problēmu, uz kuru jārod atbilde. Izglītojamie precizē problēmjaudājumu, izdomā risinājumu, izvērtē rezultātu, apspriež problēmas risinājuma variantus. Attīsta prasmi iegūt nepieciešamo informāciju, kritiski un analītiski domāt.	Jaunatnes bezdarbs Latvijā un iespējamie tā risinājumi (skat. 8. tēmu). Sabiedrības noslāņošanās Latvijā, vidusslāņa (vidusšķiras) neesamība (skat. 8. tēmu).
Referāti	Patstāvīgi veikts pētījums par kādu konkrētu tēmu ar konkrētiem uzdevumiem. Referāts sastāv no faktu apkopojuma un analīzes, kā arī izdarītajiem secinājumiem. Referāta gatavošana attīsta izglītojamā patstāvīga darba, informācijas avotu atlases, sintēzes un analīzes prasmes, prasmi rakstiski un mutiski izklāstīt informāciju. Tiek pilnveidots izglītojamo viedoklis par noteikto tēmu un iegūta jauna informācija.	Politiskie režīmi Latvijā laika griežos (skat. 4. tēmu). Etnopolitika Latvijā (skat. 6. tēmu). Interesu grupas Latvijas politikā (skat. 10. tēmu).
Seminārs	Grupu diskusija, kurai seko lekcija vai arī kurā apspriež jau iepriekš sagatavotas tēzes, stimulē un pārbauda izglītojamo izpratnes un novērtēšanas spējas, kā arī izglītojamo spēju kritiski novērtēt citu viedokļus.	Politiskā līdzdalība Latvijā (skat. 1. tēmu). Varas dalīšana, atturēšanās – pretsparu mehānisms Latvijā (skat. 6. tēmu). Latvijas valdības 100 dienu programma (skat. 7. tēmu). Romas līgums (skat. 13. tēmu). Šengenas līgums (skat. 13. tēmu). Latvijas līdzdalība starptautiskajās organizācijās. Katra grupa prezentē iepriekšsagatavoto informāciju par kādu no starptautiskajām organizācijām, kuru dalībvalsts ir Latvija (skat. 13. tēmu).

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Situāciju analīze	Pedagogs vai izglītojamie rakstiski vai mutiski pēc reālas situācijas apraksta novēro vai pārrunā, analizē, pieraksta, secina, veido kopsavilkumus atbilstoši uzdotajam. Attīsta prasmi kritiski un analītiski domāt.	Korupcija un lobisms Latvijas politikā (skat. 10. tēmu). Kā dalīt Latviju? Reģionālā reforma Latvijā (skat. 7. tēmu).
Tiesas	Nodarbība paredz argumentētu domas izklāstīšanu “par” vai “pret” atbilstoši pretrunīgajai problēmai vai situācijai. Materiālu sagatavošana aktivizē klasi un tiesas process padziļina tēmas izpratni, paplašina zināšanas par to, kas ir jā dara tiesas procesā tiesnesim, advokātam, prokuroram, lieciniekiem u.c. Palīdz izprast tiesiskuma būtību.	Skatīt “Tiesu spēles” (Augstkalna, A., Pastore, A., Tallija, A. u. c. Tiesu spēles. – Rīga: [b. i.], 2002.).
Vizualizēšana	Pedagogs vai izglītojamie izmanto dotos vai patstāvīgi izveidotos dažādus uzskates līdzekļus – domu kartes, karikatūras, zīmējumus, tabulas, diagrammas u. c. Attīsta prasmi saskaņot dažādu informāciju.	Karikatūru analīze Ērika Oša zīmējumos par 9. Saeimas priekšvēlēšanu laiku (skat. 3. tēmu). Demokrātijas izvērtējums Latvijā, demokrātijas attīstības tendences salīdzinājums (skat. 4. tēmu un radītājus no demokrātijas audita un demokrātijas monitoringa, piemēram, pilsoniskās un politiskās tiesības, politiskā līdzdalība).